

STAJ SÜRELERİ EMEKLİLİKTE DİKKATE ALINIR MI?

Av. Erdoğan KAYA - www.gurselavukatlik.com

Eğitimleri devam ederken çalışma yaşamına adapte olabilmesi için meslek liselerinde ve yüksek öğrenimleri devam eden pek çok öğrenci staja tabi tutulmaktadır. Bu durum verilen eğitimin iş hayatında uygulanabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Ancak bizim bu yazımızdaki konumuz staj sürelerinin, sigortalı olmak bakımından nasıl bir değerlendirmeye tabi tutulduğu, emekliliğe etkisi olup olmadığı konusudur.

Staj süresi sigortalılıkta dikkate alınır mı?

Konuya ilişkin düzenleme 5510 s. “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”nun 5 inci maddesinde yapılmıştır. Buna göre meslek liselerinde okumakta iken veya yüksek öğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler hakkında sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır. Bu kişiler 4/1-a(SSK) sigortalısı sayılırlar.

3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası uygulanır(md. 5).

Görüldüğü üzere bu kişiler sigortalı olmaktadır. Ancak bu kişiler sadece iş kazası ve meslek hastalığı(bulduğu statüye göre hastalık sigortasından da yararlanırlar) sigorta kollarının sağladığı haklardan yararlanmaktadır.

Stajda geçen süreler emeklilikte dikkate alınır mı?

Maalesef bu staj süreleri emeklilik hesabında dikkate alınmaz. Çünkü bu kişiler yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yararlanmaktadır. **İş kazası ve meslek hastalığı sigortası ise “Kısa Vadeli Sigorta Kolları” içerisinde sayılmaktadır. Halbuki çalışılan sürenin emeklilikte değerlendirilebilmesi için malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarına yani “Uzun Vadeli Sigorta Kolları”na tabi olarak geçmesi gerekmektedir.** Bu nedenle de stajda geçen süreler, emeklilikte dikkate alınmamaktadır.

Şunu belirtmek gerekir ki **işverenin stajyeri tüm sigorta kollarına tabi tutacak tarzda sigortalı yapmasına da bir engel durum yoktur**(Prof. Dr. A. Can TUNCAY/Ö. Ekmekçi, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 15. Baskı, İstanbul 2012, syf. 256). Ancak uygulamada bu durum çok ender görülmektedir.

Staj süreleri pek çok kişinin ilk çalışmasını teşkil etmektedir. Dolayısıyla da emeklilikte değerlendirilmesinin ayrı bir önemi vardır. Çünkü **ilk sigorta giriş tarihine göre emeklilikte tabi olunan yaş, prim günü ve sigortalılık yılı belirlenmektedir. Ve işe girişteki bir günlük fark bazen 2 yaş daha da geç yaşta emekliliğe sebep olabilmektedir. Dolayısıyla da bu kadar yıl emekli aylığından mahrum kalmak anlamına gelmektedir.** Bu durum da sigorta giriş tarihinin emeklilikteki önemini ortaya koymaktadır.

Söz konusu sürelerin geriye dönük olarak emeklilikte dikkate alınacak şekilde bir düzenlemeye gidilmesi zor olsa da **en azından bu sürelerin borçlanılması imkanı getirilerek bu kişilerin emeklilikte yaşadıkları mağduriyet giderilebilir.**

Yargıtay 21. H.D.’nin konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararda resmi meslek ve sanat okulunda okuyan öğrencilerin okulun açık olduğu dönemdeki çalışmaları nedeniyle meslek hastalığı, iş kazası ve hastalık sigortasına tabi olacağı ancak okulun kapalı olduğu dönemlerde geçen bir çalışması olduğunda tüm sigorta kollarına tabi olacağını belirtmiştir.

Dolayısıyla bu süreler emeklilikte de dikkate alınacaktır. Kararın ilgili kısmında ; “506 sayılı Yasanın 3/1-II maddesine göre <resmi meslek ve sanat okullarıyla yetkili resmi makamların müsaadesiyle kurulan meslek veya sanat okullarında tatbiki mahiyette yapım ve üretim işlerinde çalışan öğrenciler> uzun vadeli sigorta kolları bakımından sigortalı sayılmadıklarından davacının 1.10.2001-14.6.2002 tarihleri arasında okul ile davalı işveren arasında yapılan mesleki eğitim sözleşmesine göre staj yaptığı ve 14.6.2002 tarihinde liseden mezun olduğu belli olmakla; 1.10.2001-14.6.2002 tarihler arasındaki bu staj döneminde okulun açık olduğu tarihlerde 2 gün okulda teorik derslerde 3 gün işyerinde staj yapılan günlerde sigortalı sayılmayacağı, okulun kapalı olduğu dönemlerdeki tüm sürelerinde ise sigortalı olduğunun kabul edilmesi gerekecektir.”(2007/22085 E. , 2008/16972 K. sayılı ve 03.11.2008 tarihli kararı) şeklinde değerlendirme yapmıştır.

Staj yapılmış olması, doğum borçlanmasının yapılmasına etki eder mi?

Kadınların, 3 doğumla sınırlı olmak üzere, doğumdan sonra sigortasız geçen 2 yıla kadar süreyi borçlanma imkanı söz konusudur. **Ancak konuya ilişkin düzenleme içeren 41 inci maddede doğum borçlanması yapılabilmesi için, kadının doğumdan önce sigorta girişinin olması aranmaktadır**(Söz konusu kısıtlamanın haksız olduğu kanaatinde olmakla birlikte). **İşte söz konusu staj ya da çıraklıkta geçen ve kısa vadeli sigorta kollarına tabi olunması, doğum borçlanması yapılabilmesi için aranan sigorta başlangıcında yeterli sayılmıştır.** Konuya ilişkin düzenleme 16.09.2010 tarihli ve 2010/106 sayılı Genelge`de açıkça ortaya konulmuştur. **Bu durumda doğum borçlanması yaparak prim günü alabilmek ve duruma göre de emeklilikte dikkate alınan sigorta başlangıcının da geri çekilmesini dolayısıyla erken emeklilik imkanı sağlayacaktır.**

Avukatlık stajı borçlanılabilir mi?

Avukatlar, üniversite eğitiminin ardından 1 yıllık zorunlu staj süresine tabi tutulduktan sonra avukatlık ruhsatını almakta ve böylelikle avukatlık yapabilmektedirler.

Avukatlık stajı yapmakta olanlardan 5510 s. Kanuna göre genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar **staj süresi ile sınırlı olmak üzere genel sağlık sigortalısı sayılır.** Bu şekilde genel sağlık sigortalısı sayılanların genel sağlık sigortası primleri Kanununun 82 nci maddesine göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz günlük tutarının % 6'sıdır. **Bu primler Türkiye Barolar Birliği tarafından ödenir(md. 60).**

Avukatlık staj süresinin sigortalı olmaksızın geçirilmesi halinde, staj süresinin borçlanılması imkanı söz konusudur. Konuya ilişkin düzenleme 5510 s. Kanunun “Sigortalıların borçlanabileceği süreler” başlıklı 41 inci maddesi ile getirilmiştir.

Diğer staj ve çıraklık eğitimi alanların mağduriyetlerine ilişkin ne yapılmalıdır?

Yapılması gereken bu kişilere de staj ve çıraklık sürelerini borçlanma hakkının tanınmasıdır. Konuya ilişkin düzenlemenin, borçlanılabilecek sürelerle ilişkin düzenleme içeren 5510 s. Kanunun 41 inci maddesine eklenecek bir hüküm ile getirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Avukatlık stajı yapanlara borçlanma hakkı getirilmişken, bu kimselere borçlanma hakkı getirilmemesi eşitlik ilkesine aykırı ve Anayasa`da “Temel Hak ve Özgürlükler” içerisinde sayılan “Sosyal Güvenlik Hakkı”nın kısıtlanmasına sebep olduğu kanaatindeyiz. Yine yurtdışı borçlanmalarında ev hanımlığı süreleri dahi borçlanma kapsamında olmasına karşın, fiili bir çalışma söz konusu iken staj ve çıraklık sürelerinin borçlanılamaması yerinde değildir. Konuya ilişkin düzenleme yapılmalıdır.